DOI: https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4(40)-176-186
УДК 336.226.2:338.245
JEL Classification: H24

Олена Юріївна Акименко
доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: elena.akymenko@gmail.com. **ORCID**: https://orcid.org/0000-0002-0323-5978
ResearcherID: G-9876-2016

Денис Юрійович Коваленко
здобувач вищої освіти ступеня магістр
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).
E-mail: denyss660@gmail.com. **ORCID:** https://orcid.org/0009-0003-5626-8292
ResearcherID: rid97654

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ПОДАТКУ НА МАЙНО У ВОЄННИЙ ЧАС: ЗМІНИ ТА НЮАНСИ ОПОДАТКУВАННЯ

Стаття присвячена вивченню особливостей нарахування податку на майно у воєнний стан. Доведено, що податок на майно, виступаючи одним із найважливіших джерел доходів місцевих бюджетів, забезпечує фінансування багатьох місцевих програм та проєктів, включаючи розвиток інфраструктури, підтримку комунальних послуг, реалізацію соціальних програм та утримання об'єктів місцевого значення. Доведено значний вплив воєнних дій на зниження податкових надходжень до місцевих бюджетів. Виділено основні причини скорочення надходжень від податку на майно, серед яких звільнення від оподаткування в зонах бойових дій і руйнування майна. Проаналізовано динаміку податкових надходжень у Чернігівській області за 2021–2023 роки, вказуючи на тенденції та зміни у структурі доходів. Запропоновано комплекс пропозицій, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування місцевих бюджетів та соціальну підтримку постраждалого населення, серед яких: розробка програми підтримки для підприємців та фізичних осіб, звільнення від податку на майно для новостворених або відновлених підприємств у постраждалих регіонах, залучення міжнародних грантів та допомоги, посилення контролю за сплатою податків, створення механізмів фінансової підтримки для місцевих бюджетів.

Ключові слова: *оподаткування; податкові надходження, податкові пільги, нарахування податку на майно; плата за землю; місцеві бюджети, фінансова підтримка.*
Табл.: 3. Рис.: 3. Бібл.: 12.

Постановка проблеми. Збройна агресія російської федерації проти України та запровадження воєнного стану суттєво вплинули на економічні умови, у яких функціонує податкова система України. Одними з найбільш важливих і водночас уразливих категорій оподаткування в цих умовах є податок на майно, зокрема нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та податок на землю [1; 2]. Для громадян і підприємств, що перебувають у зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, було запроваджено податкові пільги, які знижують навантаження в умовах воєнного стану. Проте ці заходи зумовили суттєві фінансові втрати для місцевих бюджетів, зважаючи на залежність надходжень цього податку до бюджетів [3].

У зв'язку з масштабними руйнуваннями інфраструктури в містах та селах, де велися активні бойові дії, питання зниження податкових надходжень стало надзвичайно актуальним [4]. Місцеві бюджети традиційно фінансуються за рахунок податку на майно, який є одним із основних джерел доходів

© О. Ю. Акименко, Д. Ю. Коваленко, 2024

для забезпечення місцевих соціальних та інфраструктурних проєктів. Зменшення надходжень значно обмежило можливості місцевих органів влади у виконанні цих завдань, що створило ризик погіршення добробуту населення.

Крім того, існує потреба в науково обґрунтованому підході до визначення оптимальних механізмів відшкодування втрат від зниження надходжень податку на майно. В умовах, коли частина об'єктів нерухомості та земельних ділянок фактично непридатна для використання або зруйнована, а власники житлової та нежитлової нерухомості звільнені від сплати податку, необхідно враховувати нові фінансові виклики та розробити механізми компенсації для місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань оподаткування фізичних та юридичних осіб податком на майно привертає увагу багатьох вчених та практиків. Складно назвати всіх, хто колись займався цією темою, оскільки дослідження в цій галузі ведуться вже давно. Серед напрацювань варто звернути увагу на дослідження таких учених, як Н. Б. Бундз, Л. Р. Воєвода, О. Ю. Гостєва, О. Р. Західна, А. С. Кисель, М. І. Кривуля, І. В. Мартинюк, В. М. Мельничук, К. М. Музиченко, А. С. Нестеренко, М. А. Пожидаєва, В. І. Савчук, А. В. Рижий та інші.

Зокрема, О. Р. Західна та Н. Б. Бундз – проаналізували доходну частину місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану [5], М. А. Пожидаєва – досліджувала податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, зосереджуючись на змінах у законодавстві під час війни [6], О. А. Костюченко – зосереджував увагу на змінах в оподаткуванні нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, які були запроваджені під час дії воєнного стану [7], В. М. Мельничук, В. І. Савчук, М. І. Кривуля та Л. Р. Воєвода – розглянули особливості оподаткування операцій з нерухомим майном у період воєнного стану [8], Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко – обґрунтували напрями податкового стимулювання діяльності суб'єктів господарювання за умов воєнного стану в Україні та узагальнили зміни у частині адміністрування податків і зборів в умовах воєнного стану в Україні [9], Ю. О. Огренич та Я. В. Краснощок – досліджували особливості сплати земельного податку під час воєнного стану, акцентуючи увагу на змінах в процесі адміністрування податку [10].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень з оподаткування майна в умовах військової агресії, ряд теоретичних і практичних питань залишаються невирішеними та потребують подальшого вивчення. Оподаткування податку на майно є актуальною проблемою, яка потребує подальших досліджень, зокрема щодо вдосконалення механізмів адміністрування податку, розробки ефективних підходів наповнення місцевих бюджетів та адаптації податкових норм до нових реалій, зумовлених війною. Таким чином, зацікавленість науковців зазначеною темою обумовлена її високою актуальністю, науковою значущістю та соціально-економічними перевагами. Тому вважаємо за необхідне поглибити наукові розвідки з цих питань на прикладі Чернігівської області.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження особливостей оподаткування податком на майно в умовах воєнного стану, зокрема здійснення аналізу надходжень цього податку до місцевих бюджетів (на прикладі Чернігівської області). Також важливим є формулювання пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства та адміністрування податків для забезпечення справедливого та ефективного оподаткування в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Податок на майно є одним із найважливіших джерел доходів місцевих бюджетів. Він забезпечує фінансування багатьох місцевих програм та проектів, включаючи розвиток інфраструктури, підтримку комунальних послуг, реалізацію соціальних програм та утримання об'єктів місцевого значення.

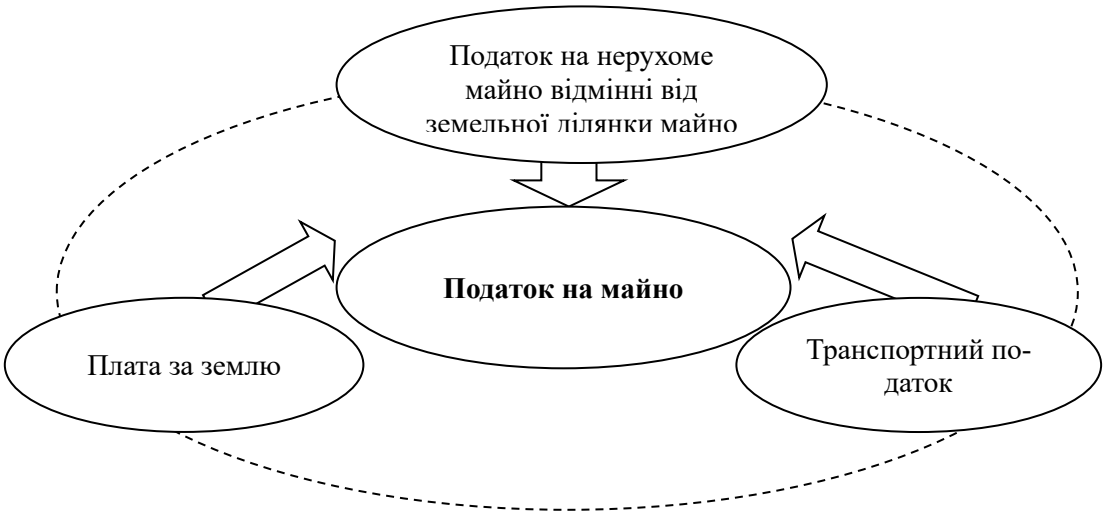

Рис. 1. Класифікаційні аспекти податку на майно
Джерело: сформовано авторами на основі джерела [1] та власних напрацювань.

Як зазначено на рис. 1, податок на майно складається з податку на нерухоме майно, плати за землю та транспортного податку. Кожен із цих податків має свої особливості нарахування та оподаткування. Наприклад, податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки орієнтований на власників житлової та нежитлової нерухомості, плата за землю сплачується як власниками, так і користувачами земельних ділянок, а транспортний податок охоплює осіб, які володіють транспортними засобами, які підпадають під критерії оподаткування.

Таблиця 1

*Динаміка податкових надходжень до Зведеного бюджету Чернігівської області за 2021-2023 роки (млн грн)**

Найменування	Ретроспективний період, роки			*Відхилення*	
	2021	2022	2023	*абсол.*	*відн., %*
1	2	3	4	5	6
Усього доходів Зведеного бюджету	13644,4	13593,0	16931,0	+3286,6	+24,1
Податкові надходження	7627,4	9237,4	10410,2	+2782,8	+36,5
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	4927,4	7054,4	7731,6	+2804,2	+56,9

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	173,2	16,2	163,9	-9,3	-5,4
Внутрішні податки на товари та послуги	428,2	250,0	489,9	+61,7	+14,4
Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з ПКУ:	2027,5	1758,3	2005,8	-21,7	-1,1
– податок на майно	1033,4	848,3	819,7	-213,7	-20,7
– збір за місця для паркування транспортних засобів	1,3	0,5	1	-0,3	-23,1
– туристичний збір	2,2	1,0	1,5	-0,7	-31,8
– єдиний податок	990,4	908,3	1183,6	+193,2	+19,5
Інші податки та збори	21,8	11,4	18,9	-2,9	-13,3

Джерело: сформовано авторами на основі джерел [3] та власних напрацювань [11].

На прикладі надходжень до Зведеного бюджету області Чернігівської області, встановлено збільшення доходів на 3286,6 млн грн, що становить 24,1 %, при цьому найбільшу частку в його структурі складали податкові надходження (рис. 2).

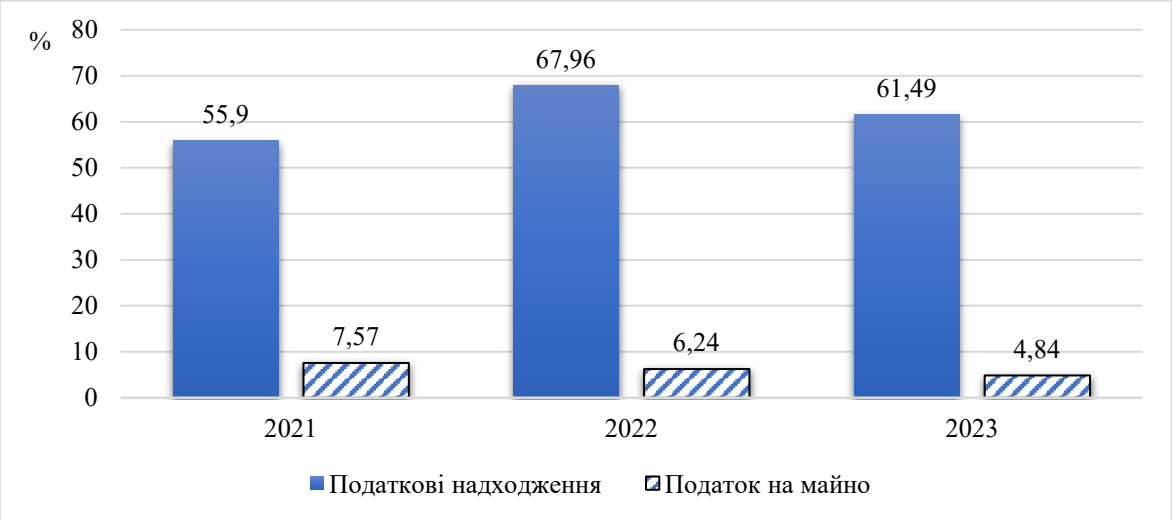

Рис. 2. Динаміка питомої ваги податкових надходжень, у тому числі податку на майно, в структурі доходів Зведеного бюджету Чернігівської області за 2021-2023 роки

Джерело: сформовано авторами на основі джерел [3] та власних напрацювань.

Податкові надходження до бюджету збільшились у 2023 році на 2782,8 млн грн (36,5 %) у порівнянні з 2021 роком. Основну частку в структурі податкових надходжень складали зокрема податки на доходи фізичних осіб, податки на прибуток, рентна плата, акцизи та місцеві податки, зокрема податок на майно. Однак, попри зростання абсолютного обсягу податкових надходжень, їхня частка в загальній структурі доходів зменшилася на 6,47 % через більш інтенсивне зростання інших джерел доходів бюджету.

Податки на доходи і прибуток зросли на 2804,2 млн грн (56,9 %), зокрема надходження податку на доходи фізичних осіб збільшилися на 576,4 млн грн. Також відзначено стабілізацію надходжень з рентної плати, яка після різкого скорочення у 2022 році майже повернулася до попередніх показників. Внутрішні податки на товари та послуги зросли на 61,7 млн грн, що свідчить про збільшення споживання товарів і послуг, які оподатковуються акцизним податком.

Податок на майно значно скоротився, зокрема на 213,7 млн грн або 20,1 %, причинами чого є не лише законодавчі зміни щодо звільнення від оподаткування житлової та нежитлової нерухомості, плати за землю у періоди ведення бойових дій, але й значні руйнування об'єктів нерухомості та земельних ділянок, що призвело до припинення оподаткування таких об'єктів взагалі. Власники постраждалих об'єктів майна були звільнені від сплати податку за наявності витягу з реєстру пошкодженого майна.

Деталізовані дані про надходження податку на майно в Чернігівській області за 2021-2023 роки наведені в табл. 2 свідчать, що максимальний рівень надходжень від податку на майно зафіксовано у 2021 році (1033,4 млн грн) та спостерігається тенденція до зниження надходжень від податку на майно в Чернігівській області у 2022 та 2023 роках порівняно з 2021 роком (848,3 млн грн та 819,7 млн грн відповідно).

Таблиця 2

Динаміка надходжень податку на майно до Зведеного бюджету Чернігівської області за 2021-2023 роки (млн грн)

Найменування	Ретроспективний період, роки			*Відхилення*	
	2021	2022	2023	*абсол.*	*відн., %*
Податок на майно, у тому числі:	1033,4	848,3	819,7	-213,7	-20,7
податок на нерухоме майно сплачений юридичними особами які є власниками житлової нерухомості	1,7	2,5	2,1	+0,4	+23,5
податок на нерухоме майно сплачений фізичними особами які є власниками житлової нерухомості	8,5	3,4	5,2	-3,3	-38,8
податок на нерухоме майно сплачений фізичними особами які є власниками нежитлової нерухомості	17,5	16	12,6	-4,9	-28,0
податок на нерухоме майно сплачений юридичними особами які є власниками нежитлової нерухомості	69,5	70,4	70,8	+1,3	+1,9
земельний податок з юридичних осіб	298,1	241,1	168,4	-129,7	-43,5
земельний податок з фізичних осіб	27,5	10,3	34,9	+7,4	+26,9
орендна плата з юридичних осіб	512,9	445,4	437,8	-75,1	-14,6
орендна плата з фізичних осіб	96,1	57,8	86,2	-9,9	-10,3
транспортний податок з юридичних осіб	1,3	1,2	0,8	-0,5	-38,5
транспортний податок з фізичних осіб	0,3	0,2	0,9	+0,6	+200,0

Джерело: сформовано авторами на основі джерела [1] та власних напрацювань [11].

Основною причиною зниження доходів від податку на нерухомість у 2022-2023 роках стало скасування оподаткування для об'єктів житлової нерухомості, які розташовані в зонах бойових дій або непридатні для проживання внаслідок військових дій. Крім того, податок на нежитлову нерухомість, що належить як фізичним, так і юридичним особам, не нараховувався з березня по грудень 2022 року. Значного зменшення зазнали надходження земельного податку від юридичних осіб, скоротившись на 43,5 % і досягнувши рівня 168,4 млн грн у 2023 році. Водночас орендна плата від юридичних осіб знизилася до 437,8 млн грн, що є прямим наслідком військових дій на території Чернігівської області.

Унаслідок військових дій у 2022 році багато підприємств припинили роботу, а податкові пільги для фізичних і юридичних осіб призвели до суттєвого зниження надходжень від земельного податку та орендної плати, що негативно вплинуло на фінансовий стан місцевих бюджетів. Транспортний податок з юридичних осіб зменшився на 38,5 % у 2023 році у порівнянні з 2021 роком. Водночас, транспортний податок від фізичних осіб показав суттєве зростання, збільшившись з 0,3 млн грн до 0,9 млн грн у 2023 році. Отже, головними причинами зниження податкових надходжень на нерухомість стали: звільнення від сплати податків для власників майна, розташованого в районах активних бойових дій, як фізичних, так і юридичних осіб; а також значні руйнування нерухомості та земельних ділянок внаслідок військових дій.

Для детального аналізу структури податкових надходжень та визначення найважливіших джерел наповнення місцевого бюджету, нами представлено розподіл надходжень від податку на майно за категоріями майна у відсотковому співвідношенні за 2023 рік (рис. 3).

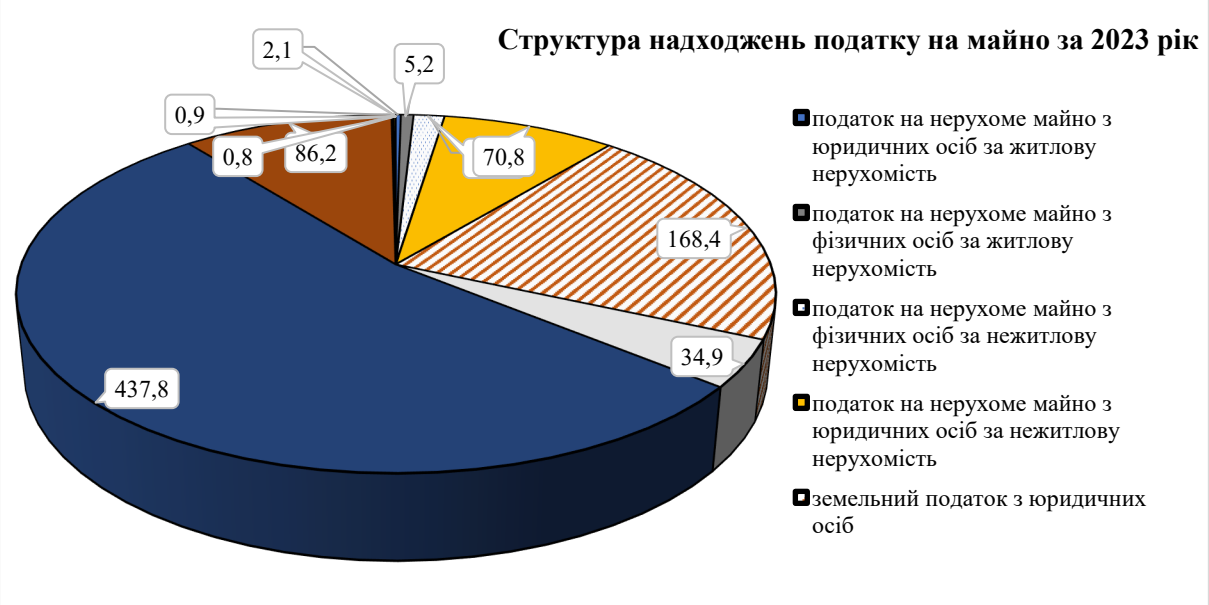

Рис. 3. Візуалізація структури надходжень податку на майно до Зведеного бюджету Чернігівської області за 2023 рік (млн грн)
Джерело: сформовано авторами на основі джерел [3; 12] та власних напрацювань.

Структура податкових надходжень від податку на майно в Чернігівській області за 2023 рік демонструє, що найбільший внесок у наповнення місцевого бюджету зробили юридичні особи. Зокрема, 53 % усіх надходжень становила орендна плата, сплачена підприємствами, що свідчить про їхню значущість як платників податків. На другому місці за величиною є земельний податок від юридичних осіб, який становив 21 % від загальної суми. Найбільшу частку податкових надходжень після орендної плати від юридичних осіб складає орендна плата від фізичних осіб – 10 %. Цей показник є значним, особливо з огляду на складну ситуацію в регіоні, спричинену бойовими діями. Далі за величиною йде податок на нежитлову нерухомість від юридичних осіб (9 %), земельний податок від фізичних осіб (4 %), податок на нежитлову нерухомість від фізичних осіб (2 %) та транспортний податок від юридичних і фізичних осіб (менше 1 %).

Отже, загальна структура надходжень податку на майно за 2023 рік демонструє значну залежність від платежів, що надходять від юридичних осіб. Цей внесок є домінуючим завдяки орендній платі, земельному податку та податку за нежитлову нерухомість, що свідчить про активну участь бізнесу у формуванні бюджету навіть у таких складних умовах, зумовлених військовими діями. Внесок фізичних осіб також відіграє важливу роль у структурі надходжень. Незважаючи на менші частки, їхній внесок становить значущу підтримку для місцевого бюджету у такий важкий час.

Внаслідок активних бойових дій на території Чернігівської області зазнали значних руйнувань тисячі об’єктів. Понад 4600 житлових будинків, підприємств, лікарень, шкіл та інших об’єктів інфраструктури було повністю зруйновано або серйозно пошкоджено, що спричинило масштабні руйнування земельних ділянок та нерухомого майна [4]. Внаслідок бойових дій Чернігівська область зазнала значних руйнувань. Центр Чернігова та інші міста були обстріляні, у результаті чого зруйновані житлові будинки, підприємства та інфраструктура. Це ускладнює відновлення життя та бізнесу.

Враховуючи масштабні руйнування, спричинені бойовими діями, необхідно розробити комплекс рекомендацій, спрямованих на зниження податкового навантаження для постраждалого бізнесу та населення. Це допоможе стимулювати відновлення економічної активності та збільшити податкові надходження до бюджету (табл. 3).

Таблиця 3

Комплекс пропозицій, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування місцевих бюджетів та соціальну підтримку постраждалого населення

Пропозиції	Опис	Очікуваний результат
Розробка програми підтримки для підприємців та фізичних осіб	Надання пільгових умов оподаткування (зменшення ставки податку) або відтермінування платежів для осіб, які перебували в зоні активних бойових дій	Поступове повернення до сплати податків; зменшення фінансового навантаження на платників
Звільнення від податку на майно для новостворених або відновлених підприємств у постраждалих регіонах	Стимулювання відновлення бізнесу в постраждалих регіонах через податкові пільги. Податкові канікули для бізнесу в «гарячих точках». Заохочення до відкриття нових підприємств у постраждалих регіонах	Стимулювання підприємницької діяльності та створення нових робочих місць
Залучення міжнародних грантів та допомоги.	Отримання фінансової допомоги від міжнародних організацій та країн-партнерів	Компенсація тимчасового зниження місцевих податкових надходжень, підтримка стабільності місцевих бюджетів
Посилення контролю за сплатою податків	Впровадження системи моніторингу для ефективного контролю податкових надходжень	Забезпечення податкової дисципліни, зменшення випадків ухилення від сплати податків
Створення механізмів фінансової підтримки для місцевих бюджетів	Розроблення системи дотацій та субвенцій для вирівнювання фінансових можливостей місцевих громад та компенсації втрат доходів внаслідок дії об’єктивних факторів	Забезпечення належного рівня доходів для реалізації важливих місцевих програм та послуг

Джерело: узагальнено авторами.

Висновки та пропозиції. Отже, руйнування інфраструктури та зниження економічної активності внаслідок військових дій призвели до значного дефіциту місцевих бюджетів, зокрема через скорочення надходжень від податку на майно. У результаті надання податкових пільг, зниження активності економічних суб’єктів і руйнування інфраструктури, надходження податку на майно суттєво скоротилися. Скасування податків під час активних бойових дій, з одного боку, зменшує податковий тиск на бізнес і населення, а з іншого – призводить до значних втрат для місцевих бюджетів, як це сталося в Чернігівській області, обмежуючи можливості фінансування важливих соціальних та інфраструктурних проєктів.

В умовах воєнного стану доцільно посилити дослідження ефективних механізмів компенсації втрат для місцевих бюджетів, а також розробити додаткові заходи підтримки органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 жовт. 2024 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно [Електронний ресурс] : Закон України від 11.04.2023 № 3050-IX : станом на 1 січ. 2024 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text.

3. Державний веб-портал бюджету для громадян: OpenBudget: вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://openbudget.gov.ua.

4. 547 днів повномасштабної війни в Чернігівській області: узагальнення подій : вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.helsinki.org.ua/articles/547-dniv-povnomasshtabnoi-viyny-v-chernihivskiy-oblasti-uzahalnennia-podiy.

5. Західна О. Аналіз дохідної частини місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / О. Західна, Н. Бундз // Молодий вчений. – 2022. – № 12 (112). – С. 84–91. – Режим доступу: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-16.

6. Пожидаєва М. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: перипетії українського законодавства [Електронний ресурс] / М. Пожидаєва // Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. – 2024. – С. 154–160. – Режим доступу: http://surl.li/keizho.

7. Костюченко О. Експертна думка. Податок на нерухомість під час війни [Електронний ресурс] / О. Костюченко // Асоціація правників України. – Режим доступу: https://uba.ua/ukr/news/ekspertna-dumka-podatok-na-nerukhomst-pd-chas-vjjni.

8. Особливості оподаткування операцій з нерухомим майном в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / В. Мельничук та ін. // Академічні візії. – 2024. – № 31. – Режим доступу: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1155/1029.

9. Фоміна Т. В. Податкове стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні [Електронний ресурс] / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко // Modern Technology and Innovative Technologies. – 2022. – Issue № 20, part 2. – Pp. 113-123. – Режим доступу: https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-20-02-053.

10. Огренич Ю. Особливості сплати земельного податку під час воєнного стану [Електронний ресурс] / Ю. Огренич, Я. Краснощок // Всеукраїнська науково-практична конференція (з міжнародною участю) «Розвиток суб'єктів економічної діяльності в сучасних умовах господарювання». – 2022. – Режим доступу: http://surl.li/nitknp.

11. Акименко О. Ю. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: особливості оподаткування в умовах воєнного стану / О. Ю. Акименко, Д. Ю. Коваленко // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доповідей X Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 листопада 2024 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – С. 97-99.

12. Офіційний вебсайт Департаменту фінансів Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dfin.cg.gov.ua/index.php?id=506587&tp=0.

References

1. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. (dated 02.12.2010 No. 2755-VI). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

2. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zvilnennia vid splaty ekolohichnoho podatku, platy za zemliu ta podatku na nerukhome maino, vidminne vid zemelnoi dilianky, za znyshchene chy poshkodzhene nerukhome maino [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of

Ukraine Regarding Exemption from Payment of Environmental Tax, Land Payment and Real Estate Tax Other than a Land Plot, for Destroyed or Damaged Immovable Property]: Law of Ukraine dated 11.04.2023 № 3050-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text.

3. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian: OpenBudget [State web portal of the budget for citizens: OpenBudget]. (n.d.). https://openbudget.gov.ua.

4. 547 dniv povnomasshtabnoi viiny v Chernihivskii oblasti: uzahalnennia podii [547 days of full-scale war in Chernihiv region: summary of events]. (n.d.). https://www.helsinki.org.ua/articles/547-dniv-povnomasshtabnoi-viyny-v-chernihivskiy-oblasti-uzahalnennia-podiy.

5. Zakhidna, O., Bundz, N. (2022). Analiz dohidnoi chastyny mistsevykh budzhetiv ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Analysis of the revenue part of local budgets of Ukraine under martial law]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, (12(112)), 84–91. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-16 (data zvernennia: 09.11.2024);

6. Pozhydaieva, M. (2024). Podatok na nerukhome maino, vidminne vid zemelnoi dilianky: perypetii ukrainskoho zakonodavstva [Tax on real estate other than land: the vicissitudes of Ukrainian legislation]. *Zbirnyk tez dopovidei VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Collection of abstracts of the VI International Scientific and Practical Conference* (pp. 154–160). http://surl.li/keizho.

7. Kostiuchenko, O. (n.d.). Ekspertna dumka. Podatok na nerukhomist pid chas viiny [Expert opinion. Real estate tax during wartime]. *Asotsiatsiia pravnykiv Ukrainy – Association of Lawyers of Ukraine*. https://uba.ua/ukr/news/ekspertna-dumka-podatok-na-nerukhomst-pd-chas-vjjni.

8. Melnychuk, V. ta in. (2024). Osoblyvosti opodatkuvannia operatsii z nerukhomym mainom v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of taxation of real estate transactions under martial law]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, (31). https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1155/1029.

9. Fomina, T.V., Pugachenko, O.B. (2022). Tax stimulation of business activities under martial law in Ukraine [Tax stimulation of business activities under martial law in Ukraine]. *Modern Technology and Innovative Technologies, 20*(2), 113-123. https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-20-02-053.

10. Ohrenych, Yu., Krasnoshchok, Ya. (2022). Osoblyvosti splaty zemelnoho podatku pid chas voiennoho stanu. Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia (z mizhnarodnoiu uchastiu) [Peculiarities of paying land tax during martial law]. *Rozvytok sub'iektiv ekonomichnoi diialnosti v suchasnykh umovakh hospodariuvannia»: Vseukrayins'ka naukovo-praktychna konferentsiya (z mizhnarodnoyu uchastyu) – All-Ukrainian scientific and practical conference (with international participation) "Development of economic entities in modern economic conditions"*. http://surl.li/nitknp.

11. Akymenko, O.Yu., Kovalenko, D.Yu. (2024). Podatok na nerukhome mayno, vidminne vid zemelnoi dilianky: osoblyvosti opodatkuvannia v umovakh voiennoho stanu [Tax on real estate other than land: features of taxation under martial law]. *Bukhhalterskyi oblik, opodatkuvannia, analiz i audyt: suchasnyy stan, problemy ta perspektyvy rozvytku: X Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. – Accounting, taxation, analysis and audit: current state, problems and prospects for development: abstracts of reports of the X International Scientific and Practical Conference* (pp. 97-99). NU «Chernihivs′ka politekhnika».

12. Ofitsiinyi veb-sait Departamentu finansiv Chernihivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Official website of the Finance Department of the Chernihiv Regional State Administration]. (n.d.). https://dfin.cg.gov.ua/index.php?id=506587&tp=0.

Отримано 14.11.2024

UDC 336.226.2:338.245

Olena Akymenko
Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: elena.akymenko@gmail.com. **ORCID**: https://orcid.org/0000-0002-0323-5978
ResearcherID: G-9876-2016

Denys Kovalenko
Higher Education Graduate with a Master's Degree
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: denyss660@gmail.com. **ORCID:** https://orcid.org/0009-0003-5626-8292
ResearcherID: rid97654

FEATURES OF CALCULATING PROPERTY TAX DURING WAR TIME: CHANGES AND NUANCES OF TAXATION

The article is devoted to the study of the features of property tax accrual during martial law. It is proved that property tax, being one of the most important sources of income for local budgets, provides financing for many local programs and projects, including infrastructure development, support for public utilities, implementation of social programs, and maintenance of local facilities. The significant impact of military operations on the reduction of tax revenues to local budgets is proven. The main reasons for the decrease in real estate tax revenues are given, including: exemption from paying taxes for owners of property located in areas of active hostilities, both individuals and legal entities; as well as significant destruction of real estate and land plots as a result of military operations. The dynamics of tax revenues in the Chernihiv region for 2021–2023 are analyzed, indicating trends and changes in the structure of revenues. It is noted that in 2023, the largest source of property tax revenues to the budget of the Chernihiv region was legal entities, whose contribution is decisive for the formation of the local budget (rent -53 % and land tax 21 %).

A set of proposals aimed at ensuring the stable functioning of local budgets and social support for the affected population has been proposed, including: development of a support program for entrepreneurs and individuals by providing preferential tax conditions or deferring payments for persons who were in the zone of active hostilities; property tax exemption for newly created or restored enterprises in affected regions; tax breaks, tax holidays for businesses in "hot spots", incentives for opening new enterprises in affected regions; attracting international grants and assistance from international organizations and partner countries; strengthening control over tax payments, creating financial support mechanisms for local budgets through the implementation of a monitoring system; creating financial support mechanisms for local budgets by developing a system of subsidies and subventions to equalize the financial capabilities of local communities and compensate for income losses due to objective factors.

Keywords: *taxation; tax revenues, tax benefits, property tax assessment; land payment; local budgets, financial support.*

Table: 3. Fig.: 3. References: 12.

Акименко О. Ю., Коваленко Д. Ю. Особливості нарахування податку на майно у воєнний час: зміни та нюанси оподаткування. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2024. № 4(40). С. 176-186.